

Työllisyyden politiikkaohjelma

Hallitus toteuttaa vaalikauden aikana lukuisia työllisyysasteen nostamiseen ja työttömyyden alentamiseen vaikuttavia toimenpiteitä. Osa toimenpiteistä toteutetaan hallitusohjelman mukaisesti poikkihallinnollisessa työllisyysohjelmassa. Hallituksen työllisyyteen ja työvoiman kysynnän lisäämiseen vaikuttavat yleiset toimenpiteet sekä politiikkaohjelmista erityisesti yrittäjyysohjelma ovat keskeisiä myös työllisyysohjelman tavoitteiden toteutumiseksi. Työllisyysohjelman painopiste on rakenteellisen työttömyyden alentamisessa ja työvoiman tarjonnan edistämisessä.

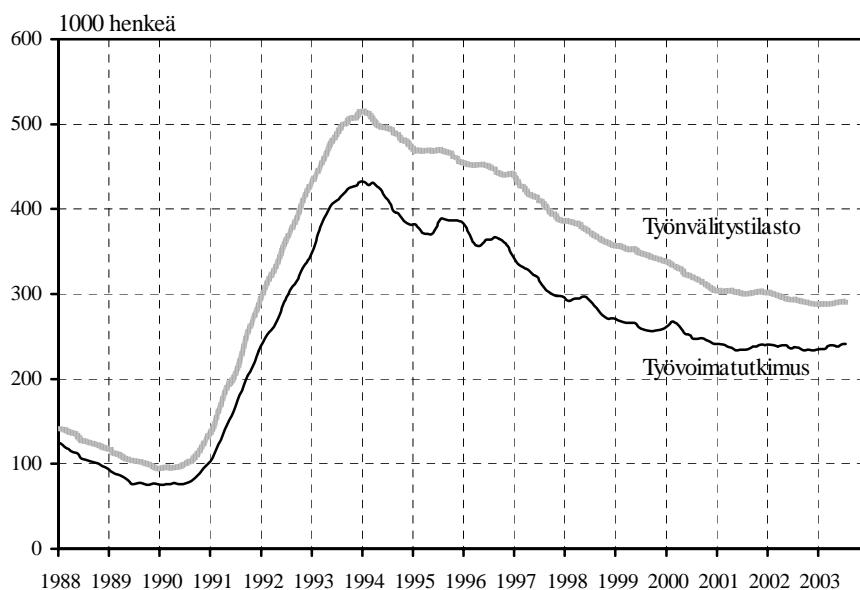
Ohjelman päätavoitteita ovat:

- Rakenteellisen työttömyyden alentaminen ja syrjäytymisen ehkäisy
- Osaavan työvoiman saatavuuden varmistaminen ja varautuminen ikärakenteen muutoksesta johtuvaan työvoiman niukkuuteen
- Työmarkkinoilla nykyistä pidempään pysyminen
- Työn tuottavuuden lisääminen sekä työn organisoinnin ja mielekkyyden parantaminen

Työllisyysohjelma toteutetaan neljänä osahankkeena, jotka sisältävät useita konkreettisia toimenpiteitä. Osahankkeet ovat seuraavat:

1. Julkisen työvoimapalvelun palvelurakenteen uudistaminen
2. Työmarkkinatuen aktivointi
3. Työvoimapolitiittiset aktiiviohjelmat ja koulutus
4. Työurien pidentäminen (ks. kohta I 1.3)

Kuvio 2 Työttömyys kuukausittain vuosina 1988–2003, kausivaihtelusta puhdistetut luvut, 1 000 henkeä.

Lähteet: Tilastokeskus (työvoimatutkimus) ja työministeriö (työnvälitystilasto).

Julkisen työvoimapalvelun palvelurakenteen uudistaminen

Työllisyysohjelman keskeinen osa on rakenteellisen työttömyyden alentamiseksi ja työllisyysasteen nostamiseksi vuosina 2004–2006 toteutettava julkisen työvoimapalvelun rakenteellinen uudistus. Työnvälitys ja vaikeasti työllistyvien palvelut eriytetään kokoamalla vaikeimmin työllistyvien palvelut ja resurssit työvoiman palvelukeskuksiin.

- Vuosina 2004–2006 perustetaan noin 40 työvoiman palvelukeskusta alue- ja paikallistason viranomaisten ja muiden palveluntuottajien asiantuntijaverkostoksi. Verkoston tehtävänä on tarjota elämänhallinnasta ja työnhaun tuesta monipuolisiin aktivoiviin toimenpiteisiin tukea työttömille, joiden työmarkkinoille auttamiseen nykyiset palvelut ovat osoittautuneet riittämättömiksi.
- Niillä alueilla, joille perustetaan työvoiman palvelukeskuksia, työvoimatoimistoista kehitetään työnhakukeskuksia. Niiden toiminnassa painotetaan työnvälitys- ja työnhakupalvelujen tarjoamista tavoitteena varmistaa osaavan työvoiman saatavuus ja avoimille työmarkkinoille sijoittumisen tukeminen.

Työmarkkinatuen aktivointi

Työmarkkinatuen käyttöä työnhakuvalmiuksia parantavana aktiivisena tukimuotona lisätään, ja työmarkkinatuella olevien aktiiviohjelmien tasoa nostetaan merkittävästi nykyiseltä tasolta. Toimenpiteet liittyvät työvoimapalvelujen rakenteelliseen uudistamiseen. Työmarkkinatuen aktiivikäyttöä lisätään seuraavilla toimenpiteillä:

- Ylläpitokorvauksista kehitetään aktivointilisä, jolla parannetaan työhakijoiden omaa aktiivisuutta ja osallistumismahdollisuuksia työllistymistä edistäviin toimenpiteisiin. Lakiesitykset valmistellaan vuoden 2004 talousarvioon liittyen siten, että aktiivitoimenpiteiden ajalta maksettavaa ylläpitokorvausta voidaan korottaa vuoden 2004 alusta.
- Valmistellaan malli, jossa työmarkkinatuen saajan tulee tuen ehtona tietyn työttömyysajan jälkeen osallistua aktiivitoimenpiteisiin. Osallistumisvelvollisuuden edellytyksenä on, että varmistetaan aktiivitoimenpiteiden riittävyys.

Selvitetään kuntien ja valtion välisiä rahoitusmalleja, joilla voidaan kannustaa kuntia entistä tehokkaampaan työttömyyden hoitoon. Osallistumisvelvollisuuden ja rahoitusmallien selvitykset valmistellaan vuoden 2004 aikana.

Työvoimapolitiittiset aktiiviohjelmat ja koulutus

Työvoimapolitiittisia aktiiviohjelmiä kehitetään ennaltaehkäisemään pitkäaikaistyöttömyyttä ja helpottamaan sijoittumista avoimille työmarkkinoille. Tavoitteena on, että työvoima- ja koulutuspolitiittiset ohjelmat ja toimenpiteet vastaavat nykyistä paremmin sekä työnantajien että työnhakijoiden tarpeisiin. Toimenpiteiden ja ohjelmien laatua ja vaikuttavuutta parannetaan. Työkykynsä pysyvästi menettäneet ohjataan asianomaisten tukijärjestelmien piiriin.

- Kaikille pitkäaikaistyöttömille laaditaan yksilöllinen aktiiviohjelma ja toteutetaan pitkäkestoiset palveluprosessit
- Kaikille nuorille tarjotaan koulutus-, työharjoittelu- tai työpajatoimenpiteet kolmen työttömyyskuukauden jälkeen
- Oppisopimuskoulutusta ja työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen yhteishankintaa lisätään
- Ammatillisen koulutuksen ennakointia ja työelämäyhteyksiä parannetaan
- Nopeutetaan nuorten siirtymistä koulutukseen, yhteishakua tehostetaan, opinto- ja ammatinvalinnanohjausta parannetaan ja lisätään käytännön tutustumista elinkeinoelämään
- Sosiaalisten yritysten asema vakinaistetaan lainsäädännöllä vuoden 2004 alusta
- Nuorten työpajatoiminta vakinaistetaan
- Aikuisväestön koulutusmahdollisuuksia parannetaan Noste-ohjelman avulla
- Pitkäaikaistyöttömien eläkemahdollisuuksien selvittämishanketta (ELMA-projekti) jatketaan ja laajennetaan koko maahan.

Työurien pidentäminen

Koulutuspolitiikan osa-alue

Hallituksen tavoitteena on lisätä työvoiman tarjontaa ja parantaa työvoiman valmiuksia vastaamaan aikaisempaa täsmällisemmin työelämän tarpeisiin. Tämän toteuttamiseksi nopeutetaan nuorten siirtymistä koulutukseen ja työmarkkinoille. Tavoitteena on, että korkeakoulutuksen aloittamisikä ja tutkinnon suorittamisikä laskee, koulutuksen läpäisy nousee ja keskeyttäminen vähenee ammatillisessa koulutuksessa ja korkeakouluopinnoissa.

Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää yliopistojen tutkintorakenteiden kehittämistä sekä opintojen ohjauksen ja keskeyttämisen vähentämisen tehokkaita tukitoimia. Hallitus vahvistaa myös aikuiskoulutusjärjestelmää, lisää ammattikorkeakoulujen rahoitusjärjestelmän kannustavuutta sekä kehittää ammatillisen koulutuksen tuloksellisuusrahoitusta.

Täysipäiväisen ja suunnitelmallisen opiskelun mahdollistamiseksi ja opiskeluaikojen lyhentämiseksi opiskelijoiden opintososiaalista asemaa on kohennettava.

- Opiskelijavalintojen kehittämistä selvittää selvitysmies, jonka työn määräaika on 27.2.2004. Selvitysmiehen tehtävänä on selvittää mahdollisuuksia yliopistojen yhteisvalintajärjestelmän kehittämiseksi ja tehdä ehdotus yhteisvalintajärjestelmän tai muun valintayhteistyömallin toteuttamisesta.
- Opetusministeriö laatii toimenpideohjelman, jolla edistetään tutkintojen suorittamista tavoiteajassa. Samassa yhteydessä kehitetään opintotukijärjestelmää kannustavammaksi. Toimenpideohjelmaa valmistelee työryhmä ja opintotukea ja opiskelijoiden opintososiaalista asemaa koskevaa toimenpideohjelmaa selvitysmies. Työryhmän ja selvitysmiehen määräaika on 30.11.2003.

Tavoitteet ja toteutussuunnitelma tarkentuvat valmisteilla olevassa koulutuksen ja tutkimuksen vuosia 2003–2008 koskevassa kehittämissuunnitelmassa. Tavoitteena on, että valtioneuvosto päättää kehittämissuunnitelmasta marras-joulukuussa 2003.

Työelämän kehittämisen osa-alue

Hallituksen keskeinen tavoite, työllisyysasteen nostaminen edellyttää nykyistä pidempää työelämässä pysymistä. Tavoitteena on, että työhön osallistumisaste eri ikäryhmissä nousee ja työssäoloaika pitenee nykyisestä 2–3 vuotta. Sosiaaliturvaa kehitetään kannustamaan työssä jatkamista nykyistä paremmin. Työhyvinvointia ja työolosuhteita parannetaan nostamalla työelämän laatua, vähentämällä työtapaturmia, ammattitauteja ja sairauspoissaoloja. Samaa tavoitetta tukee työsuojelun, työterveyshuollon ja kuntoutuksen tehostaminen sekä työn, perhe-elämän ja vapaa-ajan yhteensovittamisen parantaminen. Toimenpiteillä nostetaan myös työn tuottavuutta.

- Yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa selvitetään mahdollisuudet muuttaa suurten työnantajien työkyvyttömyyseläkkeiden omavastuuta sekä yritysten työeläkemaksuperusteita nykyistä enemmän työssä pysymistä kannustaviksi.
- Työn tuottavuutta ja työssä jaksamista edistetään aikuisväestön ammattitaitoa kohottamalla ja työelämäohjelmien toimenpiteillä. Työelämäohjelmien hankkeet kohdennetaan erityisesti työn laadun ja sisällöllisen palkitsevuuden kehittämiseen. Hankkeilla tuetaan elinikäistä oppimista ja kansallisen innovaatiojärjestelmän kehittämistä.
- Selvitetään ikääntyneiden mahdollisuudet osa-aikatyöhön ilman sosiaaliturvan heikennyksiä. Tässä tarkoituksessa soviteltua työttömyysetuutta koskevaan lainsäädäntöön (ansiopäiväraha, peruspäiväraha ja työmarkkinatuki) valmistellaan muutokset, joiden mukaan ikääntyneille voidaan maksaa työttömyysetuutta sovitellun päivärahan enimmäisajan täyttymisestä huolimatta. Muutokset voivat tulla voimaan vuoden 2004 alusta.
- Kehitetään työlainsäädäntöä niin, että perheen ja työn yhteensovittamismahdollisuudet paranevat.

Lisäksi hallitus käynnistää seuraavia poikkihallinnollisia selvitys- ja lainsäädäntöhankkeita:

- Yhteistoimintalainsäädäntö uudistetaan
- Hankkeiden ja palveluiden tarjouskilpailuun liittyvät työelämän epäkohdat selvitetään
- Yritystoiminnan ulkomaille siirtämisestä aiheutuvat lainsäädäntötarpeet selvitetään
- Määräaikaisten työsuhteiden käytöstä aiheutuvia turvattomuustekijöitä torjutaan
- Ulkomaalaisten työntekijöiden työsuhteiden ehtojen valvontaa kehitetään
- Harmaan talouden torjuntamahdollisuuksia kehitetään
- Työsuojelun valvontalainsäädäntö uudistetaan
- Sosiaaliturvaa kehitetään kannustamaan työssä jatkamista nykyistä paremmin

Muutokset työlainsäädäntöön valmistellaan kolmikantaisesti yhdessä työmarkkinajärjestöjen ja asianomaisten ministeriöiden kanssa hallituskauden aikana.

Työelämän vetovoiman vahvistamiseksi on käynnistetty valtakunnallinen toimenpideohjelma työssäoloajan jatkamisesta, työssä jaksamisesta ja kuntoutuksesta (Veto-ohjelma), vuosille 2003–2007. Ohjelman osa-alueita ovat:

- Hyvä työelämän laatu ja turvallisuuskulttuuri
- Tehokas työterveyshuolto ja kuntoutus
- Työelämän moninaisuus ja tasa-arvo sekä
- Kannustava toimeentuloturva ja työssäoloaika

Ohjelman toimenpiteistä vastaavat sosiaali- ja terveysministeriön alaiset virastot ja laitokset yhteistyössä ministeriöiden kanssa.

Hallitus jatkaa tulopoliittisen sopimuksen 2003–2004 mukaisesti Työelämän kehittämisohjelmaa ja Kansallista tuottavuusohjelmaa uudella Tykes-ohjelmalla (Työelämän tuottavuuden ja laadun ohjelmakokonaisuus). Tämän vuosina 2003–2009 toteutettavan ohjelman osa-alueita ovat:

- Laadullisesti kestävää tuottavuuskasvua ja henkilöstön osallistumismahdollisuuksia työpaikoilla edistävien projektien tukeminen
- Työelämän kehittämismenetelmien kehittäminen
- Työpaikkojen sekä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välisen kehittämissyhteistyön vahvistaminen
- Hyvien käytäntöjen levittäminen työelämässä

Tykes-ohjelman toteuttamisesta vastaavat erityisesti työministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö sekä kauppa- ja teollisuusministeriö.

Työelämäohjelmien koordinoinnista huolehditaan hallituksen työllisyysohjelman yhteydessä.

Työllisyysohjelman rahoituskehys

Työllisyyden politiikkaohjelmaa on tarkoitus rahoittaa seuraavilta momenteilta niille vuoden 2004 talousarviossa osoitettujen määrärahojen puitteissa:

Sisäasiainministeriön pääluokka: 26.98.61 (Euroopan aluekehitysrahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin), 26.98.62 (EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus sisäasiainministeriön osalta)

Opetusministeriön pääluokka: 29.01.62 (EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus opetusministeriön osalta), 29.60.31 (Valtionosuus ja -avustus ammatillisen koulutuksen käyttökustannuksiin), 29.69.31 (Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen lisäkoulutukseen), 29.69.34 (Valtionavustus aikuisten koulutustason kohottamisohjelmaan), 29.99.51 (Nuorten työpajatoiminnan kehittäminen ja ennaltaehkäisevä huumetyö)

Kauppa- ja teollisuusministeriön pääluokka: 32.30.45 (Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen), 32.30.62 (EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus kauppa- ja teollisuusministeriön osalta)

Sosiaali- ja terveysministeriön pääluokka: 33.01.62 (EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus sosiaali- ja terveysministeriön osalta), 33.01.63 (Eräät erityishankkeet), 33.17.53 (Valtionosuus työttömän omaehtoisen koulutuksen toimeentuloturvasta), 33.17.54 (Valtionosuus aikuiskoulutustuesta), 33.32.30 (Valtionosuus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksiin)

Työministeriön pääluokka: 34.01.23 (Työelämäohjelmat ja työpoliittinen tutkimus), 34.01.63 (Valtionavustus työelämäohjelmahankkeisiin), 34.05.61 (Euroopan sosiaalirahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin), 34.05.62 (EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus työministeriön osalta), 34.06.21 (Työvoima-asiain paikallishallinnon toimintamenot), 34.06.29 (Työllistämis-, koulutus-, ja erityistoimet), 34.06.31 (Valtion korvaus kunnille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä), 34.06.50 (Työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen osallistuvien opintososiaaliset edut), 34.06.52 (Työmarkkinatuki)

Ohjelman organisointi ja seuranta

Työllisyyden politiikkaohjelmaa johtaa ja koordinoi työministeri. Poliitiikkaohjelman kehittämiseksi ja päätöksenteon tueksi on perustettu ministerityöryhmä. Ohjelman toimet toteutetaan kussakin ministeriössä ja toimeenpanon toteutusta seuraa ministeriryhmä.

Työministeriä avustaa ohjelmajohtaja. Yhteistyöministeriöihin (OPM, KTM, STM, VM, SM, VNK) nimetään työllisyysohjelman valmistelusta, toimeenpanosta ja seurannasta vastaavat henkilöt, jotka muodostavat työllisyysohjelman johtoryhmän. Työllisyysohjelman neljän osa-alueen valmistelua, toimeenpanoa ja seurantaa varten voidaan muodostaa tarpeellisia hankeryhmiä tai -verkostoja.

Ministeriöiden lisäksi ohjelman toimeenpanossa on tarkoitus tehdä tiivistä yhteistyötä Suomen Kuntaliiton ja Kansaneläkelaitoksen sekä koulutus- ja työllistymistä edistäviä palveluja tuottavien organisaatioiden kanssa.

Työmarkkinajärjestöt ovat keskeinen sidosryhmä, joiden kanssa ohjelman toteutusta käsitellään säännöllisesti työministeriön yhteydessä toimivassa työasiainneuvostossa ja työpolitiikan neuvottelukunnassa ja sen jaostoissa.

Työvoiman palvelukeskusten toteutusta, ohjausta ja seurantaa varten asetetaan ohjausryhmä.

Työllisyysohjelman tavoitteiden ja keskeisten toimenpiteiden vaikuttavuuden seurantaa ja arviointia varten kehitetään tarkastelukehikko. Keskeiset seurantamittarit ohjelman vaikutusten arvioimiseksi valmistellaan yhdessä ohjelman toteutukseen osallistuvien ministeriöiden kanssa. Ohjelmaa seurataan tiiviisti ja säännöllisesti tarkastelukehikon avulla.